

EGYVELEG.

A magyar tolvajnyelv legelső gyűjteménye. Dugonics műveinek nyelvújítási szempontból való átvizsgálása közben igen érdekes jegyzetre akadtam a Jeles történetek 1:270. lapján. A tolvajnyelv egész kis gyűjteményét közli itt a nyelvészkedésben valóságos műkedvelő Dugonics. Tolvajnyelvünknek ez idő szerint legrészletesebb ismertetése és szótára, Jenő S. és Vető J. munkája, nem ismeri enembeli irodalmunk legelső termékét. Az alább következő 75 szót Jablonczai János, Hajdu-Böszörmény város »Districtus ord. Jur. Notarius«-a jegyezte fel. Összevetve a nagyrészt magyar szavakból álló gyűjteményt a jelen tolvajnyelvével, azt tapasztaltam, hogy e nyelv 100 év óta alig változott, s hogy a vidék tolvajnyelve nem

sokban tér el Budapestétől. Ép ennek kimutatása végett kísértem jegyzetekkel az egyes szavakat. Íme Dugonics jegyzete:

Jel. tört. (1:270. 12.) Hogy az utóbbi időkben-is voltak olyas zsványok, kik a' nyelvet meg-másolták, és egymásközzött úgy beszéllettenek; ki-nyilatkozik eme' hiteles Történetből:

Anno 1782. Die 17-ma Aprilis, sub Sedria Districtus Privilegiatorum Oppidorum Hajdonicalium Causarum Criminalium Revisoria in Oppido Böszörmény celebrata, Consignatio Terminorum et Vocum, quibus Fures Nundinales, vulgo 'Sivány, seu Vásári Tolvaj, in mutuo colloquio, occasione patrandorum furtorum uti consueverunt.

<i>Peculiares Voces Furum nundinalium:</i>	<i>Interpretatio Hungarica:</i>	<i>Peculiares Voces Furum nundinalium:</i>	<i>Interpretatio Hungarica:</i>
Fejes ¹	Tiszt ur.	Rút Ember	Hóhér.
Kutya	Hajdú.	Kanaforia	Akasztófa.
Tisztartó	Második Sze- mély az feő 'Siványok közt.	Meg-ruházni Ruh ⁹ Putzika ¹⁰ Jordán	Verni v. csapni. Csapás. Ruha. 'Sidó.
Rikkantó	Katsa v. Rútza.	Czaffka ¹¹	Kurva.
Sógor ²	Német.	Belék	Az Ura.
Ördög ³	Lakat.	Kaszakolni	Öszve szorítani a' Vasárt.
Fasék ⁴	Fély (félj).	Nyalavi	Az új 'Siványok közt a' leg- jobb.
Lobogó ⁵	Keszkenő.		
Topánka ⁶	Bor, Pálinka.		
Topánkásodni	Részegeskedni.		
Füstölő	Pipa.	Szűszogó ¹²	Disznó.
Szürhordó	Kondás.	Kuxi ¹³	Vásár.
Gagyi	Arany.	Czaff ¹⁴	Egy forintos.
Nagy Viz	Sokaság a' Vá- sárban.	Vágván	Bitsak, vagy Pennacillus.
'Sivány	Tolvaj.	Czoltovaj	Fizes (?)
Perge ⁷	Kotsi v. Szekér.	Csatsogó	Kutya.
Leves ⁸	Ezüst pénz.	Hontirozdz	Tagadd.
Komnyik	Orgazda.	Nehaduvaj	Ki ne kiáltsd.

¹ Ma: titkos rendőr, csendbiztos, komiszáros a jelentése.

² Ma is élő népies gúnyneve a németnek.

³ Vö. a mai: ördöglakat.

⁴ Ma: fázik annyi, mint fél; Dug. talán hibásan másolta le.

⁵ Ma: zseb- v. nyakkendő.

⁶ Ma is: topánkás azt jelenti, hogy részeg, ittas.

⁷ Pergő ma is kocsi, szekér, hintó.

⁸ Ma csak pénz a jelentése.

⁹ Ruhizni a mai tolvajnyelvben: verekedni, elverni, vö. megruház.

¹⁰ Ma puczuja: ruházat.

¹¹ Czaffka ma: feleség, nő; a tolvaj kedvese.

¹² Ma a disznó tolvajnyelven: rőfögő.

¹³ Kuksi ma is: vásár, árulóhely.

¹⁴ Ma: rupp a forintos neve.

<i>Peculiares Voces Furum nundinalium :</i>	<i>Interpretatio Hungarica :</i>	<i>Peculiares Voces Furum nundinalium :</i>	<i>Interpretatio Hungarica :</i>
Paráz	Erszény nélkül pénz a' zsebbe.	Bánya	Lúd.
Kigyó ¹	Tüsző.	Kaparó	Tyúk.
Paribó	Mente.	Delivator	Bitskás Tolvaj.
Gyertyázz ²	Vigyázz.	Kaizer	'Siványok Kis- Birája.
Fel-tévő ³	Kalap.	Kút	Zseb.
Fel-rántó ⁴	Csizma.	Kútazni	Zsebbül lopni.
Lábra-való ⁵	Nadrág.	Nyalavi nyelv	Zsiványi nyelv.
Rajzolni ⁶	Lopni.	Mindennapi	Kenyér.
Kapkodás	Kankó.	Profiterium	Vármegye ke- nyere.
Pozdorja	Gyólts vászon.	Púffra innya	Hitelbe innya.
Csengettyű ⁷	Zsebbe való óra.	Singula	Kúrva.
Posterium ⁸	Tömlőtz.	Plede ¹¹	Szaladgy.
Kasznya	Szoknya.	Meg-Kaptuvál- nak	Meg-fognak.
Füles ⁹	Ló.	Gyertya ég ¹²	Vigyáznak.
Búga ¹⁰	kör.	Sógor fel-rántó	Stibli.
Lettengeng (?)	Köpönyeg.	Sógorlábra-való	Plundra.
Szőrös	Bunda.	Sógor Kapko- dás	Kapót.
Koporsó	Láda.	Per $\frac{1}{2}$ Joannem Petes Jablonczai Districtus Ordin. Jur. Notarium.	
Szlepriska	Katona.		
Olvasó	Bilints.		
Piárista	Púlyka.		

Közli: SIMAI ÖDÖN.

¹ Ma is: tüsző, derékbőr, öv.

² Gyertyáz: ma lát, néz.

³ Ma is kalap, sipka, fejrevaló.

⁴ Ma is csizma, papucs, lábbeli.

⁵ Ma: felhúzó.

⁶ Ugyanezt jelenti ma is.

⁷ Ma csengő: óra.

⁸ Ma is: fogház, börtön.

⁹ Ma is.

¹⁰ Ma csak: bugázni, de jelentése: megölni, keresztül szúrni; a fenti valószínű anyyi mint: búgó.

¹¹ Ma plédli: megy, menjünk.

¹² Gyertya: látni, nézni.